

“GOOD SHABBOS MOTHER EARTH”

**A Three Part Series on Shemitta
(Sabbatical Year)**

Part One

The Deeper Meaning and Significance of the 7th Year

Source Materials
Rabbi Efrem Goldberg
reg@brsonline.org

⁶ Do not pervert the judgment of your destitute person in his grievance. ⁷ Distance yourself* from a false word; do not execute the innocent or the righteous, for I shall not exonerate the wicked. ⁸ Do not accept a bribe, for the bribe will blind those who see and corrupt words that are just. ⁹ Do not oppress a stranger; you know the feelings of a stranger, for you were strangers in the land of Egypt. ¹⁰ Six years shall you sow your land and gather in its produce. ¹¹ And in the seventh, you shall leave it untended and unharvested, and the destitute of your people shall eat, and the wildlife of the field shall eat what is left; so shall you do to your vineyard and your olive grove. ¹² Six days shall you accomplish your activities, and on the seventh day you shall desist, so that your ox and donkey may be content and your maidservant's son and the sojourner may be refreshed. ¹³ Be careful regarding everything I have said to you. The name of the gods of others you shall not mention, nor shall your mouth cause it to be heard.

שָׁקַר תִּרְחַק וְנָקִי וְצַדִּיק אֶל-תִּהְיֶה כִּי לֹא-אֶצְדִּיק רָשָׁע: וְשָׁחַד לֹא תִקַּח כִּי הַשָּׁחַד יַעֲוֶה פְקֻדִים וְיִסְלַף דְבָרַי צַדִּיקִים: וְגַר לֹא תִלְחָץ וְאַתֶּם יָדַעְתֶּם אֶת-נַפְשׁ הַגֵּר כִּי-גֵרִים הָיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע אֶת-אֲרָצְךָ וְאִסַּפְתָּ אֶת-תְּבוּאָתָהּ: וְהַשְּׁבִיעִית תִּשְׁמַטְנָהּ וְנִטְשָׁתָהּ וְאָכְלוּ אֲבִינֵי עִמְךָ וְיִתְרֶם תֹּאכַל חֵיט הַשָּׂדֶה בְּן-תַעֲשֶׂה לְכַרְמֶךָ לְזֵיתָךְ: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְעֹשֶׂיךָ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשְׁבַּח לַמַּעַן יָנוּחַ שׁוֹרְךָ וְחֲמֹרְךָ וַיִּנְפֹּשׂ בֶּן-אִמְתְּךָ וְהַגֵּר: וּבְכָל אֲשֶׁר-אָמַרְתִּי אֵלֵיכֶם תִּשְׁמְרוּ וְשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים לֹא תִזְכְּרוּ לֹא יִשְׁמַע עַל-פִּיךָ: "

VAYIKRA ② ויקרא (כ"א)

פרשת בהר

PARASHAS BEHAR

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תְּבֹאוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם וְשָׁבַתָּה הָאָרֶץ שְׁבַת לַיהוָה: שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שְׂדֶךְ וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמַר כְּרַמְךָ וְאִסַּפְתָּ אֶת-תְּבוּאָתָהּ: וּבַשְּׁנָה הַשְּׁבִיעִית שְׁבַת שְׁבַתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ שְׁבַת לַיהוָה שְׂדֶךְ לֹא תִזְרַע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמַר: אֶת סְפִיחֵי קִצִּירְךָ לֹא תִקְצֹר וְאֶת-עֲנָבֵי נִזְרְךָ לֹא תִבְצֹר: שְׁנַת שְׁבַתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ: וְהָיִיתָ שְׁבַת הָאָרֶץ לָכֶם לֹא תִאֲכַלְהָ לָךְ וְלַעֲבָדְךָ וְלְאִמְתְּךָ וְלַשְׂכִּירְךָ וְלַתּוֹשָׁבֶיךָ הַגֵּרִים עִמָּךְ: וְלַבְּהֵמָתְךָ וְלַחֲמִיר אֲשֶׁר בְּאֲרָצְךָ תִּדְבֹּאָתָהּ לְאִכְלָל: וְסַפַּרְתָּ לָךְ שִׁבְעַת שָׁנִים שְׁבַע שָׁנִים שְׁבַע שָׁנִים וְהָיוּ לָךְ יָמֵי שִׁבְעַת שְׁבַתוֹת הַשָּׁנִים תִּשַׁע וָאַרְבָּעִים שָׁנָה: וְהָעֲבָרְתָּ שׁוֹפָר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּיוֹם הַכַּפָּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפָר בְּכָל-אֲרָצְכֶם: וְקִדַּשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וּקְרָאתֶם דְּרוֹר בְּאָרֶץ לְכָל-יֹשְׁבֵיהָ: וְיֹבֵל הוּא תִהְיֶה לָכֶם וְשָׁבַתֶם אִישׁ אֶל-אֲחֻזּוֹ וְאִישׁ אֶל-מִשְׁפַּחְתּוֹ תִּשְׁבוּ: וְיֹבֵל הוּא שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה תִהְיֶה לָכֶם לֹא תִזְרְעוּ וְלֹא תִקְצְרוּ אֶת סְפִיחֵיהָ וְלֹא תִבְצְרוּ אֶת-נִזְרֵיהָ: כִּי יֹבֵל הוּא קֹדֶשׁ תִּהְיֶה-לָכֶם מִן-הַשָּׂדֶה תֹּאכְלוּ אֶת-תְּבוּאָתָהּ: בַּשְּׁנַת הַיּוֹבֵל הַזֹּאת תִּשְׁבוּ אִישׁ אֶל-אֲחֻזּוֹ: וְכִי-תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתְךָ אוֹ קָנָה מִיָּד עֲמִיתְךָ אֶל-תּוֹנוֹ אִישׁ אֶת-אֲחֻיו: בְּמִסְפַּר שָׁנִים אֲחֵר הַיּוֹבֵל תִּקְנֶה מֵאֵת עֲמִיתְךָ בְּמִסְפַּר שָׁנֵי תְּבוּאֹת יִמְכַר לָךְ: "

HASHEM spoke to Moses on Mount Sinai, saying: ² Speak to the Children of Israel and say to them: When you come into the land that I give you, the land shall observe a Sabbath* rest for HASHEM. ³ For six years you may sow your field and for six years you may prune your vineyard; and you may gather in its crop. ⁴ But the seventh year shall be a complete rest for the land, a Sabbath for HASHEM; your field you shall not sow and your vineyard you shall not prune. ⁵ The aftergrowth of your harvest you shall not reap and the grapes you had set aside for yourself you shall not pick; it shall be a year of rest for the land. ⁶ The Sabbath produce of the land shall be yours to eat, for you, for your slave, and for your maidservant; and for your laborer and for your resident who dwell with you. ⁷ And for your animal and for the beast that is in your land shall all its crop be to eat. ⁸ You shall count for yourself seven cycles of sabbatical years, * seven years seven times; the years of the seven cycles of sabbatical years shall be for you forty-nine years. ⁹ You shall sound a broken blast on the shofar, in the seventh month, on the tenth of the month; on the Day of Atonement you shall sound the shofar throughout your land. ¹⁰ You shall sanctify the fiftieth year and proclaim freedom throughout the land for all its inhabitants; it shall be the Jubilee Year for you, you shall return each man to his ancestral heritage and you shall return each man to his family. ¹¹ It shall be a Jubilee Year for you — this fiftieth year — you shall not sow, you shall not harvest its aftergrowth and you shall not pick what was set aside of it for yourself. ¹² For it is a Jubilee Year, it shall be holy to you; from the field you may eat its crop. ¹³ In this Jubilee Year you shall return each man to his ancestral heritage.

YUMA ③ יומא

TO WHAT MAY THE MATTER BE COMPARED? — TO TWO WOMEN WHO WERE FLOGGED BY THE COURT. — ONE HAD ACTED CORRUPTLY (i.e. she had committed adultery),^[56] ואחת אכלה פגיו — AND ONE HAD EATEN UNRIPE FIGS OF SHEVILS.^[57] אמרה — THE ONE WHO HAD EATEN UNRIPE FIGS OF SHEVILS SAID TO THEM [the court officials]: בבקשה מכם — MAKE KNOWN the sin FOR WHICH THIS ONE [herself] IS BEING FLOGGED, שלא יאמרו על — SO THAT [PEOPLE] WILL NOT SAY, "The sin FOR WHICH THAT other ONE IS BEING FLOGGED (i.e. adultery) THIS ONE IS also BEING FLOGGED." — הביאו פגיו שביעית ותלו בצנארה — AND THEY ANNOUNCED BEFORE HER, SAYING: — FOR MATTERS OF SHEVILS SHE IS BEING FLOGGED."^[58]

שֵׁטֶר נַחֲחִימִימִן
5

[THE PRECEPT OF SH' MITTAH, TO LEAVE THE LAND FALLOW IN THE SEVENTH YEAR]

84 to leave ownerless all that the land will grow in the seventh year, which, on account of this procedure that we were commanded about it, is called the year of *sh'mittah* ("relinquishing, abandoning"); and anyone who wishes to obtain its produce may obtain it—for it is stated, *but the seventh year you shall let it rest and lie fallow, that the poor of your people may eat; and what they leave, the beast of the field may eat. You shall deal likewise with your vineyard and your olive orchard* (Exodus 23:11).

Now, this is the exposition of the Midrash *Mechilta*:¹ But were the vineyard and the olive orchard not included in the general rule? In other words, when the beginning of the verse states, "you shall let it rest and lie fallow," it includes all that the land will grow, whether fruit of the tree or produce of the earth. Then why did Scripture mention these two specifically?—It is to liken to the vineyard all other kinds of trees, to teach that just as in regard to a vineyard there are both a positive and a negative precept—for it is explicitly written about it, *and the grapes of your uncultivated vine you shall not gather* (Leviticus 25:5)—so are there for every other tree both a positive and a negative precept.²

For this reason Scripture mentioned the vineyard and olive orchard specifically, to teach about this subject [generally]; for Scripture's purpose is not strictly about the vineyard and olive orchard, but that the same law should apply to all other fruits of the tree. In truth, then, it mentioned one³ of them, and this teaches [us] about all. For this is one of the rules by which the Torah is interpreted.⁴

Now this precept, to leave all its produce ownerless, and the other precept which God commanded us, to rest [from working the land]—as written in *sidrah ki thissa, in plowing time and in harvest you shall rest* (Exodus 34:21)—are linked together.

At the root of the precept lies the purpose to establish in our heart and set in our thought a firm conception of the doctrine that the world was brought into being as a new entity, out of nothing—for *in six days the Lord made heaven and earth* (Exodus 20:11), and on the seventh day, when He created nothing, He had Himself described [in Scripture] as "resting."⁵ Then in order to remove, uproot and extirpate from our thinking any concept of the world's timeless pre-existence, in which those who deny the Torah believe, thereby demolishing its every

[מִצְוַת שְׁמִיטַת אֲדָמָה]

פֶּדַי לְהַפְקִיר לְ מַה שְׂאוֹמְצִיא הָאָרֶץ בַּשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית שְׁוִיָּא נִקְרָאת מִפְּנֵי הַפְּעֻשָׁה הַזֶּה שְׁוִחֲחִיבֵיהּ כִּי מַה שְׂאוֹמְצִיא בְּאֶרֶץ, בֵּין פְּרוּת אֵילָן אוֹ שְׂאוֹמְצִיא וְהַשְׁבִּיעַת הַשְּׂמִיטָה וְנִשְׁמֵטָה וְאֵבְלוּ אֲבִיבֵי עֲמֻד וְהִתְרַם הָאֵבֶל הַזֶּה הַשָּׂדֶה בֵּין פְּעֻשָׁה לְכַרְכֹּךְ לְזִיזֵךְ.

וְלִשְׁוֹן מִכִּלְקָטָה: וְהֵלֵא הַפְּרָם וְהַזֵּית בְּכֹל הָיָה, בְּלוֹמַר שְׂוִיָּא שְׂוִיָּא הַפְּסוּקָה שְׂוִיָּא מִ"הַשְּׂמִיטָה וְנִשְׁמֵטָה" וְכֹל לְ מַה שְׂאוֹמְצִיא בְּאֶרֶץ, בֵּין פְּרוּת אֵילָן אוֹ פְּרוּת אֲדָמָה, וְלִמַּה פְּרוּת הַכְּתוּב שְׁוִי אֵלֶיהָ, לְהַפְקִישׁ לְפָרִם שְׂוִיָּא מִיַּד אֵילָן, לְלַמֵּד שְׂוִיָּא בְּפָרִם עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֵׂה, שְׁוִיָּא בְּפָרִישׁ נִכְתָּב עֲלָיו "וְאֵת עֹבֵד הַיָּדָד לֹא תִבְצֵר", כְּמוֹ כִּי לְ שְׂוִיָּא הָאֵילָן יֵשׁ בְּהוֹן עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֵׂה.

וְלִפְיָקוּד פֶּרַט פְּרָם זֵית לְלַמֵּד עַל עֲנָן זֶה, כִּי בְּזִמְת הַכְּתוּב וְלֹא דוֹקָא פְּרָם זֵית לְכַד אֵלֶּא הוּא הַיָּדָד לְכַל שְׂוִיָּא פְּרוּת פְּרוּת הָאֵילָן, אֵלֶּא שְׁוִיָּא אֶחָד מֵהֶם וְהוּא מְלַמֵּד לְכַל, שְׁוִיָּא מִן הַמְדוּת שְׁוִיָּא דְרִשְׁתָּהּ בְּהוֹן, וּמִצְוָה זוֹ שְׁוִיָּא לְהַפְקִיר לְ פְּרוּתֶיהָ, וְהַמְצָוָה הַזֶּה שְׁוִיָּא הָאֵילָן לְשִׁפּוֹת בְּהוֹן, כְּמוֹ שְׁפָחוּב בְּכִי הַשָּׂא, "בְּהוֹרִישׁ וּבְהַפְקִיר הַשְּׂבִיחַ", לְשִׁיב אֶחָד לְהוֹן.

וּמִשְׁוִיָּא הַמְצָוָה לְקַבֵּעַ בְּלִבֵּנוּ וּלְצִיב צִיּוּר חֻק בְּמַחְשְׁבֵתֵנוּ עֲנָן הַדוּשׁ הַעוֹלָם "כִּי שְׁוִיָּא זֵמִים עֲשֵׂה יי אֵת הַשְּׂמִימִים וְאֵת הָאָרֶץ", וְכִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שְׁוִיָּא כְּדָא דְכַר הַכְּתוּב מְנוּחָה עַל עֲצָמוֹ. וְלִמְצַן הַסִּיר וְלְצִיב וְלְשִׁיב מְרִיבֵי דְכַר הַמְצָוָה אֲשֶׁר הָאֵמִינוּ הַכּוֹפְרִים בַּחוּדָה וְכוּ' הָרִשׁוּ כִּי פְּוִחֲתֵיהָ וְהַפְּקִירָהּ חוֹמֵתֶיהָ.

§ 84 1. I.e. MDRSBY, as cited in Midrash haGadol and in ShiM positive precept § 134, which our author here follows in the first four paragraphs.
2. There is a positive precept to leave all seventh-year produce free for all to take, and a negative precept (§ 329) not to harvest it as private property.
3. I.e. one or two.
4. The eighth of the thirteen rules listed by R. Ishmael in the introduction to Midrash Sifra (recited at the end of the preliminary, private part of the morning prayers).
5. This expression is found in Rashi to Exodus 31:17.

SIDRAH MISHPATIM

basis and breaking its every wall, the obligation was imposed on us to spend our entire time, day by day, year by year, in reference to this— [hence] to count six years and rest on the seventh. And thus the matter will never ever depart from between our eyes [from our mind], as it is akin to our practice of spending the days of the week as six working days and a day of rest.

For this reason He (blessed is He) commanded [us] to leave free, ownerless, all that the land will produce in this year, apart from resting in it—so that a man will remember that the land which grows produce for him every single year does not grow it by its own power and aptitude: There is a Lord and Master over it and its owner, and when He so desires, He commands him to leave it all ownerless.

There is another useful benefit to be gained from it: to attain through it the quality of yielding and relinquishing. There is no one so generous as a person who gives with no hope of receiving anything in return.

Yet another useful benefit to be found in this is that a man increases [thereby his] trust in the Eternal Lord, blessed is He. For any man who finds it in his heart to give and leave free, ownerless for all the world, all the produce grown by his lands and the inheritance of his fathers for one whole year, and he and his family become trained in this all his life—neither the quality of miserliness nor a lessening of Divine trust will ever seize hold of him.

[These are some] of the laws of the precept: what are the kinds of labor on the land from which we are obligated to rest by the law of the Torah—for instance, sowing, pruning and trimming, reaping and vintage (grape-gathering);⁶ and which are forbidden by the law of the Sages—such as fertilizing and digging, and forms of work on a tree, such as cutting away from it any thickening on the bark, removing dried leaves or twigs, covering [exposed roots] with dust or making smoke under it to kill worms, coating saplings, breaking off [the tops of twigs] or thinning trees.⁷ Then we have what they permitted doing: for instance, marking [a tree] with red,⁸ or hosing under grapevines;⁹ the law of work in an irrigated field;⁹ that a compost pile (dunghill) should not be made within the field until the time of fertilization has passed, ¹⁰ and after that it should be large, and he should not appear to be fertilizing [the field]; and its volume should be from 150 *se'alt* and up.¹¹

Then there is the teaching of the Sages that the duty to refrain from

באה חובה עלינו להוציא כל זמננו יום יום ושנה שנה על דבר זה למנות שש שנים ולשבת בשביעית, ודבר לא חפד הענין לעולם מבין עינינו תמיד, והוא כענין שאנו מוציאין, ימי השבוע בששת ימי עבודה ויום מנוחה.

ולכן צוה דודו הוא להפקיר כל מה שתוציא הארץ בשנה זו מלבד השביעה בה, כדי שיתבר האדם כי הארץ שמוציאה אליו הפרות בכל שנה ושנה לא יכחה וימלטה תוציא אותם, כי יש ארץ עליה ועל אדוניה, וכשהוא תפץ הוא מוציא אליו להפקירם. ועוד יש תועלת נמצא בדרך לקנות בה מדת הנהגות, כי אין דריב פנותו מבלי הקנה אל הנמול.

ועוד יש תועלת אחר נמצא בה שיוסיד האדם פשוטו בשם דודו הוא, כי כל המוציא עם לבבו לחט ולהפקיר לעולם כל גידולי הארבעונו ונחלת אבותיו הגדלים בכל שנה אחת ומלמד בכך הוא וכל המשפחה כל ימיו, לא תהנה בו לעולם מדת הדינות הרבה ולא מעוט הפסחון.

מדינ המצוה, מה הן הדברים מעבודת הארץ שגנו לנו בחיוב שביחה זו מן התורה, כגון זריעה ומירה קצירה בצידה, ואשר הן אסורות מדרבנן, כגון מובל וחופר, וצבולות שבאילן כגון חותך קמנו יבלת, פורק קמנו עלין או כדיו יבשין, מאבק באבק או מעשן תחמיו להמית התולעת, סך הנטיעות, קושם או קפסג האילנות, ומה שהחירו לעשות כגון סוקרין בסיקרא, ועוד סתם הגפנים, דין עבודת בית השלחין, ושלא יעשה אשפה בחורף צדוה עד שאיבר ומו חפול ואחר כך שתהא גדולה ולא יתא נראה כמובל, ושעודה קמאה ותמשים סאה וכל גלמעה.

ומה שאמרנו שהחייב להמנע מעבודת הארץ שלשים יום קדם שנה

6. Leviticus 25: 4-5.
7. "Coating saplings": with an odious ointment or oil to keep off birds that would otherwise injure them in their search for food; "thinning" trees: Hebrew, *m'fa'eg*, which generally denotes splitting, cutting or breaking off (see *'Aruch* s.v. *pasag*), hence "thinning" here. Rashi, however, explains it as tying tender trees to supports. TB Mo'ed Katan 3a; MT *hilchoth sh'mittah* i.
8. I.e. a tree which sheds its fruit, for the purpose that people should pray for it.
9. *Ibid.* 2a.
10. So that the owner should not be thought a sinner who is fertilizing the field.
11. Mishnah, Sh'vi'ith iii 1 (Rambam *ibid.* ii 1). A *se'ah*, in one view, is 0.3 cubic feet (8204 cubic centimeters); and 0.5 cubic feet (14,333 cubic centimeters) by another view.

working the land thirty days before the seventh year is a normative law given to Moses at Sinai;¹² the law of an orchard: how much time or t of the sixth year is work on it forbidden;¹³ what is called a cultivated field of trees;¹⁴ the prohibition against implanting growing vine shoots and against grafting;¹⁵ and if someone transgressed and did [one of these forbidden labors] what should be done with the saplings;¹⁵ what the law is for produce of the seventh year—that whatever is specifically for humans to eat, such as wheat, barley, and fruit, no poultice or compress should be made of them, since it is stated about them, *for food* (Leviticus 25:6); and out of what is not specifically food for humans, such as thorns and thistles, a poultice may be made for a man but not for an animal; as for what is not specifically food for humans and animals, such as madder (*Rubia Tinctorum*), hyssop and thyme, it depends on the thought of the man: if he intended them for food, they have the same law as food; if he intended them for wood (fuel), they have the same law as wood.¹⁶ [These] and the rest of its many details are all explained in the tractate composed about this subject: *Sh'vi'ith*.

It applies to both man and woman, in the land of Israel alone, at the time that the Israelites are there: for it is stated about it, *When you come into the land* (Leviticus 25:2). By the law of the Sages, though, it is in effect at this time too, but solely in the land [of Israel]. Every area of which those who came up from Babylonia [returning from exile with Ezra and Nehemiah] took possession, until K'ziv but not including K'ziv,¹⁷ comes under the ban of labor [on the land], and all produce that grows of itself there is forbidden to be eaten; for they hallowed forever the places where they took possession. As for those areas of which those who came up from Egypt took possession long before, but those who came up from Babylonia did not—from K'ziv to the river [Shihor] and on to 'Amanah¹⁸—even though they are forbidden nowadays to be worked in the seventh year, by the law of the Sages, because they were stringent about them—produce which grows there of itself is allowed to be eaten, since [that territory] was not hallowed by those who came up from Babylonia. And from the river and 'Amanah and further out, [the land] is allowed to be worked.¹⁹ Syria is among the regions that David took in battle before the entire land of Israel was conquered. This is what was called by our Sages of blessed memory “the conquest of an individual.”²⁰ That land corresponds to 'Aram-naharayim (Mesopotamia) and 'Aram-zoba,

שביעית, והיא הלכה למשה מסיני. דין שדה אילן כמה זמן אסור בעבודה למשנה לשנית, ומהו נקרא שדה אילן, ואסור הנדבקה והרבה, ואם עבר וקשה מה יזא בנטיעותיו, ופרות שביעית מה דין, וכל שהוא קטור למאכל אדם כגון חטים ושלעורים ופרות אין עושין מהן מלוגמא או רטיה, שנאמר ביה “לאכלה”, ושאינו קטור למאכל אדם כגון קוצים ודרדרים עושין מהן מלוגמא לאדם ולא לבהמה, ושאינו קטור לאדם ולבהמה כגון פואה ואזוב וקורנית הרי הוא חליה במחשבת האדם, השכן לאכלה דין במאכל, השכן לעצים דין בעצים, ויתר רפי פרטיה כלן מבארים בפסכתא הבניה על זה והיא מסכת שביעית.

והנהגת פוקדים ונקבות בארץ ישראל בלבה, ובזמן שישאל שם שנאמר עליה “כי תבאו אל הארץ”, ומדבריה נהגת אפילו בזמן הזה בארץ הנקרא, וכל מקום שהחזיקו בו עולי בגל עד כזיב ולא כזיב בגלל אסור בעבודה, וכל הפסחים הצומחין שם אסורין באכליה, כי הם קדשו הפקמות שהחזיקו בהן לעולם, והפקמות שהחזיקו בהן עולי מצרים ולא עולי בגל שהן מקובי ועד הנקור ועד אמה, אף על פי שהן אסורין היום מדבריהן בעבודה בשביעית שהחזיקו בהן, הפסחים שאומחין שם קטורין באכליה אחר שלא נקדשו בעולי בגל. וכן הנקור ואמה נהגה מטר בעבודה.

סוריא, והוא מן הפקמות שפוש נח קדם שנקבשה ארץ ישראל בלה, והוה נקרא לרבותיה וקרום לכה פבוש יחיד, והארץ הזאת היא כנגד ארם

12. TB Mo'ed Katan 3b.

13. Mishnah, Sh'vi'ith i 1.

14. *Ibid.* 2.15. *Ibid.* 6, TB Yevamoth 83b.16. Mishnah, Sh'vi'ith viii 1 (MT *hilchoth sh'mittah* v 11).

17. I.e. 'Achiav (Joshua 19:29), north of 'Acco.

18. I.e. *hor ha-har* (Numbers 34:7), at the northernmost tip of the land of Israel.19. Mishnah, Sh'vi'ith vi 1 (Rambam *ibid.* iv 26).

20. TB Gitin 8b, etc.

the entire bank of the Euphrates up to Babylonia—for instance, Damascus, Ahlav, Haran, and other places close to these. Even though the precept of the seventh year does not apply to them by the law of the Torah, the Sages decreed about them that work [in the fields] should be forbidden in those regions as in the land of Israel.²¹ However, in Ammon, Moab, Egypt and Shin'ar, even though they are under the obligation of *ma'aser* (tithes), the law of the seventh year does not apply;²² and it is all the more certainly not in force elsewhere outside the land [of Israel].

If a person violates it and locks up his vineyard or field in the seventh year, or if he gathers all his produce into his house—this in a period when the Israelites are on their homeland—he has disobeyed a positive precept. It is, however, permitted to gather from it a little at a time into the house, to eat, as long as everybody has equal rights and access to it, as though the land (field) had no known owner.²³

[THE MITZVAH OF RESTING ON THE SABBATH]

85 to rest from work on the Sabbath day: for it is stated, *but on the seventh day you shall rest* (Exodus 23:12). Its whole content was written above, in the negative precept that applies to this (§32). The *mitzva* of the Sabbath was repeated [in Scripture] as much as twelve times.¹

[NOT TO SWEAR BY ANY IDOL]

86 that we should not swear by the name of an idol, even to its worshippers,¹ nor should we have a non-Jew swear by it—as it is stated, *make no mention of the name of other gods* (Exodus 23:13). [In the Oral Tradition] we learned that “mention” includes both taking and imposing an oath.² Some explain that principally this prohibition applies to none but a person who has dealings with a heathen on his holyday, and he brings him profit, so that [the heathen] goes and gives thanks [to his idol]³—and thus [the Jew] has violated the injunction, “make no mention”—i.e. that others should not mention them on account of you in a way that is forbidden to them, which means with the intention of worshipping them. For this is forbidden to them as well by the Torah's law, as the descendants of Noah are adjured about idolatry.⁴ In addition, our Sages added a measure of distance [from it] and ruled in the tractate *Sanhedrin* (63b) that a man should not say to his fellow, “Wait for me at the side of that certain idol.”

נהגים נאדם צוהב כל יד פרת עד קבל, פגון דמשק ואחלב ותרן ומקומות אחרים סמוכין לאלו, אף-על-פי שאין שביעית נוהגת בהן מן התורה, אורי עליהן שיהיו אותן מקומות אסורין בעבודה פארץ ישראל. אכל צמון ומואב ומצרים ושאר ארץ-על-פי שהן תיבון במעשר אין שביעית נוהגת בהן, וכל שכן שאין נוהגת בשאר חוצה לארץ.

ועובר עליה ונצל פרמו או שדהו בשביעית או אסף כל פירותיו לביתו ביום שישאר על אדמתו בשל עשה. ומכל מקום קטר לאסוף מהן מעט מצט לבית לאכל, ובלבד שתהא יד הכל שנה בהן פאלו אין לקרע פאלים ידועים.

[מצות שביעה בשבת]

פה לשבת מקלאכה ביום השבת, שאמר “וביום השביעי תשבת.” כל עונה פחוב למעלה, בלאו הפא על זה, ונבפלה מצות שבת עד י”ב פצמים.

[שלא לשבע בעבודה וזה]

כז שלא נשבע בשם עבודה וזה אפלו לעובדיה, ולא נשבע לגוי פיה, שאמר “ושם אלהים אחרים לא תוקירו.” וקבל התורה שמענו בין נשבע בין משבע. ולא מקרשים שעקר לאו זה אינו בא אלא בעוסק עם הכוי ביום אדו וקרוחו דאזיל ומודה, וקא עבר על “לא תוקירו,” פלומר שלא קרום אחרים על ידך הוצרה האסורה להם, דהינו על רעת לעבדם שהוא אסור אף להם מן התורה, שפגי נח מוקרים על עבודה וזה. ועוד הוסיפו וקרום לקבצה התורה ואמרו בסנהדרין שלא יאמר אדם לתברו “שמר לי קצד עבודה וזה פלוגיה.”

21. So that people should not leave the land of Israel and settle there (Rambam *ibid.*); Mishnah *ibid.* 2; see also MT *Hilchoth t'rumoth* i 3, 9.

22. Mishnah, Yadayim iv 3 (MT *hilchoth sh'mittah* iv 27).

23. See Leviticus 25:6.

§85 1. So ShM root principle 9.

§86 1. So Mechilta, first edition.

2. So ShM negative precept §14, evidently from his version of Mechilta; see *Torah Sheleimah*, Exodus 23, §183 and note.

3. So Rashi, TB *'Avodah Zarah* 6a, s.v. *m'shum*.

4. See §26, note 32.

RAMBAN (6) כ"ג כ"ג (60 ק"ו)

טומאתן¹², שהנבלות מטמאות וצריכין הכהנים והנכנסים לביהמ"ק להטהר מהם. וכל זה תורת כהנים היא. וכשהשלים כל ענין הכהנים חזר לטוף לענין השמיטה והיובל שנאמר קודם לכן בהר סיני לאמר¹³, וכתב ענין שמטה והתוכחות שבסדר אם בחקותי, וכללם בסוף אלה המצות והחקים והמשפטים והתורות גוי¹⁴, וחזר והתחיל בחומש הפקודים, וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד¹⁵, שחזר לענין ויקרא, ששני החומשים מאהל מועד*. וכיון שכן הוא סדר למה כתב שמטה ויובל בכאן בתוך הדבורים באהל מועד? כדי שיסמכם לעריות שכתוב בתו, ולא תקיא הארץ אתכם¹⁶, לומר שאף עונש השמטה גורם גלות. וזה שכתב על השמט הארץ כתוב מפורש בדבה"י¹⁷, עד מלאת לבבל ע' שנה ועד רצתה הארץ את שבתותיה, מפני שהיובל כמו עדות לבריאת עולם ועמידתו וחדושו, שהם פירות האמונה. ובכאן יש סתר מסתרי התורה במנין היובלות, וכתב הר"א וסוד ימות עולם רמוז במקום הזה¹⁸, ואין בספריו דבר מורה על קבלתו הטובה יותר מזה, עכשיו נחזור לעניננו לומר, כי מתחלת היצירה רמוז הקב"ה על היות העולם¹⁹. בראשון ברא אור כנגד אלף של אדם הראשון שהיה אורו של עולם*, ולא עבר²⁰ אנוש עבודה זרה עד שמת אדם. בשני, יהי רקיע, ויהי מבדיל²¹, שבו היו נבדלים הרשעים מן הצדיקים ונדזנו במים. בשלישי, ותראה היבשה²², תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי עושה פרי למינו²³, שבאלף שלישי ניתנה תורה והיא פירות העולם*. ברביעי נתלו המאורות, שבו נבנה בית המקדש ומלכות בית דוד שכתוב בו כסאו כשמש נגדי²⁴, והמאור הקטון רמוז לבית שני ומלכות חשמונים, ובו ביום חרבו המקדשים, דכתיב ולהבדיל בין האור וגוי²⁵. בחמישי, ישרצו המים²⁶, ויברא את התנינים, ועוף יעופף, רמוז למלכות האומות שאין מכירים את בוראם ופרו ורבו את המים*, והעוף ירב בארץ²⁷, שהם מושלים בכל העולם. בששי, בתחלתו תוצא הארץ נפש חיה למינה²⁸, שכן האלף הששי בתחלתו מאה ושמונה עשר שנים ביד אומות העולם*, ואחר כך נעשה אדם בצלמנו²⁹, רמוז למשיח המכיר את בוראו, והוא בצלם אלהים, שנאמר וארו עם ענני שמיא כבר אנש אתה הוה ועד עתיק יומיא מטה³⁰, וכך אמר במדרש אלפא ביתא דרבי עקיבא³¹, יום הדין ומלכות בית דוד באלף הששי. בשביעי, ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת³², מכל ימי עולם ההווים, והתחיל העולם הבא. וכן אמרו במדרש³³, ויברך אלהים את יום השביעי, ברך הקב"ה העולם הבא שמתחיל באלף השביעי. וענין האלפים האלו והוראתם, כבר אמרתי שהם נרמזים בדין השמיטה

RAMBAN (7) כ"ג א כ"ג (ויק"א)

(ב) שבת לה' לשם ה', כשם שנאמר בשבת בראשית, לשון רש"י. ורבותינו לא כך נתכוונו במדרשם* כי כל השבתות גם המועדים³⁴ לשם ה' הן ולא יאמר באחד מהם לה', אבל אמר יהיה לכם שבתון³⁵, ואמר ביום הכפורים שבת שבתון הוא לכם³⁶. ולשון הברייתא בתורת כהנים³⁷, שבת לה', כשם שנאמר בשבת בראשית³⁸ כך נאמר בשביעית שבת לה', אבל פירוש שבת לה' אלהיך האמור³⁹ בשבת בראשית כי בו שבת וינפש⁴⁰, ועל כן לא תעשה כל מלאכה ולכך אמרו ז"ל⁴¹ כי כן נאמר בשמיטה, כי היא שביעית בשנים. והנה בכאן עוררו אותנו בסוד גדול מסודות התורה כבר רמז לנו⁴² ר"א שכתב, וטעם שבת לה' כיום השבת*, וסוד ימות עולם רמוז במקום הזה*. וכוף אונך⁴³ לשמוע מה שאני רשאי להשמיעך ממנו בלשון אשר אשמיעך, ואם תזכה תחבונך*. כבר כתבתי בסדר בראשית⁴⁴ כי ששת ימי בראשית הם ימות עולם* ויום השביעי שבת לה' אלהיך⁴⁵, כי בו⁴⁶ יהיה שבת לשם הגדול, כמו ששנינו⁴⁷ בשביעי⁴⁸ מה היו אומרים מזמור שיר ליום השבת לעתיד לבא⁴⁹ שכולה שבת* ומנוחה לחיי* העולמים. והנה הימים* רמוז לאשר ברא במעשה בראשית, והשנים* ירמזו לאשר יהיה בבריאת כל ימי עולם, ועל כן⁵⁰ החמיר הכתוב בשמיטה יותר מכל חייבי לאוין וחייב גלות עליה, כמו שהחמיר בעריות⁵¹, שנאמר או תרצה הארץ את שבתותיה⁵², והחזיר הענין פעמים רבות, כל ימי השמה תשבות⁵³, ונאמר והארץ תעוב

מהם ותרץ את שבתותיה⁵⁴, וכן שנינו⁵⁵, גלות באה על עינוי הדין ועל עוות הדין ועל שמיטת הארץ, מפני שכל הכופר בה אינו מודה במעשה בראשית ובעולם הבא, וכן החמיר הנביא וגזר גלות על שלוח עבדים בשנה השביעית, שנאמר אנכי כרתי ברית את אבותיכם⁵⁶, מקץ שבע שנים וגוי⁵⁷, כי גם בעבד* שביעית כיובל כו', והיובל יודע⁵⁸ עוד מבראשית עד ויכולו, כי ישו בו ביובל הכל איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו⁵⁹, כי הוא מוסד המאמין יחריש*, וזהו שנאמר ושבתה הארץ שבת⁶⁰, וקראתם דרוור בארץ⁶¹, כי היא* ארץ החיים הנרמזת בפסוק הראשון⁶² שבה נאמר והארץ אזכור*, וכבר זכרתי⁶³ זה פעמים, ושמא לזה רמזו רבותינו באמרם⁶⁴ חמשים שערי בינה נבראו בעולם וכולם נמסרו למשה הוץ מאחד, כי כל שמיטה שער בית אחד* והנה הודיעוהו* כל ההויה מתחלה ועד סוף, תוץ מן היובל קדש⁶⁵:

(ב) כי תבאו, לאחר ירושה וישיבה, כדכתיב: כרמך, שדך, כשיהיה כל אחד מכיר את שלו, ושבתה הארץ, לשון ביטול, יכולי מלחפור בורות שיחין ומצרות, תלמוד לומר: שדך לא תזרע וכרמך לא תזמור (פסוק ד). שבת לה, סימן שהקרקע שלי שהיא שובתת לשמי. שבת לה, פרש"י לשם ה'. כלומר לא תהא כוונתך להובירה כדי לטייבה אלא כדי לעשות מצות הקב"ה. (ג) שש שנים וגו', אין מוקדם ומאוחר. פרשה זו נאמרה קודם שש שנים תזרע את ארצך, שבפרשת משפטים (שמות כג י'). ונשנית להלן בשביל לזיתך (שם יא).

RAMBAM (9) (פ' טו) (ויקרא)

וכ"ש בא"י, וכ"ש אצל ישראל שאנחנו כולנו רועים אבותינו ואבות אבותינו, רועי צאן היו עבדיך ונו', אמנם המוסים והנמלים אינם נמצאים על הרוב ולא בכל מקום, השתכל בשלל מדין לא תמצא בו מבעלי חיים רק בקר וצאן וחמור, כי טין החמור לכד הוא הכרחי לבני אדם כלם, וכל שכן למי שיש לו עסק בשדות וכיערים, ויהי לי שור וחמור, אך הנמלים והמוסים אינם נמצאים על הרוב אלא ביהודים בקצת מקומות. אמנם עריפת פמר המור הוא להיות זה מכיא לפדותו בהכרח, ולזה נאמר מצות פדייה קודמת למצות עריפה. ואמנם כל המצות אשר ספרנום בהלכות שמיטה ויוכל מהם לחסלה על בני אדם והרחבה לבני אדם כולם, כמו שאמר ואכלו אביוני עמך ויתרם תאכל ונו', ושתוסוף הארץ תבואתה ותתחזק בעמדה שמוטה, ומהם חנינה בעבדים ועניים כלומר השמטת כספים והשמטת עבדים, ומהם עיון בתקון הפרנסה והכלכלה על ההתמדה, והוא היות הארץ כולה שמורה לבעלים אי אפשר בה מכירה לצמיתות, והארץ לא תמכר לצמיתות, וישאר מסון האדם שמור עליו ועל יורשיו, הנה זכרתי סבת כל מה שכולל אותו ספר ורעים מחבורנו, מלבד כלאי בהמה ויתבאר מעמו. וכן המצות אשר ספרנום בהלכות ערכין וחרמין כולם הולכים על דרך הצדקות, מהן מה שהוא לכהנים, ומהן מה שהוא לברק הבית, ובכולן נ"כ יניע לאדם מדת הנדיבות, ושיבו האדם למסון לכבוד השם ולא יקפוץ יד, כי רוב ההפסד הבא במדינות בין בני אדם, אמנם הוא מפני החריצות על המסון והרבות ממנו ורוב התאוה להוסיף נכסים וכבוד, וכן כל המצות אשר ספרנום בהלכות מלוה ולוה תשתכל בהן אחת אחת תמצאם כולם חמלה על האביונים והחסנות והחנינה עליהם, ושלא תתבטל תועלת הכרחית כמוון, ר"ל שלא יחבל רחים ורכב.

With regard to all the commandments that we have enumerated in *Laws concerning the Sabbatical Year and the Jubilee*, some of them are meant to lead to pity and help for all men – as the text has it: *That the poor of thy people may eat; and what they leave the beasts of the field shall eat, and so on*²⁹ – and are meant to make the earth more fertile and stronger through letting it lie fallow. Others are meant to lead to benevolence toward slaves and poor people; I refer to *remission of debts and freeing of slaves*. Others consider what is useful from a permanent point of view in providing for a living, through turning the whole land into an inalienable possession that cannot be sold in absolute fashion: *And the land shall not be sold in perpetuity*;³⁰ consequently a man's property remains, as far as the landed property itself is concerned, reserved for him and his children, and he can only exploit its produce. Thus we have given reasons for everything that is included in the *Book of Seeds* figuring in our compilation with the exception of *the interbreeding of beasts*,³¹ the reason for which will be explained later on.³²

10 (10) (קרא' ג)

(ב) ויכל ביום השביעי, כשהיה היום השביעי נעשת³¹ כל מלאכתו ולא נשאר לו לעשות מלאכה ביום השביעי, אם כן ביום השביעי כלה מלאכתו וכלוי המלאכה אינה מלאכה, ופירוש אשר עשה ר"ל שכל המלאכות אשר עשה בששת הימים כלו ביום השביעי שלא נעשה מלאכה מהם ולא נגמרה. וביום השביעי לא נשאר לעשות בו דבר, וכן ביום הראשון תשובתו שאור (שמות יב, טו) שיהיה מושבת ביום הראשון, שיבערוהו קודם יום ראשון³². וישבת, ממה שבת, מכל מלאכתו, שלא ברא אחר יום הששי דבר ובאמרו וישבות, דברה תורה בלשין בני אדם, כי איין לפניו יגיעה כמו שאמר, לא יעף ולא יגע (ישעיה מ כח) ולא ברא העולם ביגיעה. או פירוש וישבות ויפסק. וכן תשכיתו שאור (שמות יב טו), השכיתו מפנינו או קדוש ישראל (ישעיה ל יא).